

Tsuga fungerer fint, både i blanding og renbestand. Her en kåret bevoksning på 67 år, F860 i Vesterskoven. Den er 29 m, svarende til rødgran bonitet 1.

Mindre kendte træarter på Svenstrup og i Vesterskoven

1. Nåletræer

Skovene på Midsjælland rummer mange forskellige træarter.

Nogle af de mindre kendte kan overvejes i dansk skovbrug. Blandt nåletræerne kan nævnes tsuga, cypres og thuja.

Deltagerne på ekskursionen til Svenstrup i maj hørte at der findes et meget stort antal træarter på

Svenstrup. I over hundrede år har man på Svenstrup, Skjoldenæsholm m. fl. haft interesse for at afprøve nye træarter, og de fleste trives med den jordbund og klima der findes på stedet.

Skovfoged Poul Norup fortalte på ekskursionen om nogle af de erfaringer han har indhøstet i de mange år han har været ansat på Skjoldenæsholm Skovdistrikt. Derfor besøgte redaktionen Poul Norup i juni for at se de mest lovende træarter.

Nogle af skovene hører i dag under Svenstrup, mens andre er solgt fra og er blevet en selvstændig ejendom, bl.a. Vesterskoven.

Poul Norups oplysninger suppleres med beskrivelsen i en driftsplan fra 1950 udarbejdet af daværende skovrider Vendelsø. Et kæmpeværk i to bind hvor alene bind 1, "Almindelig Beskrivelse", fylder over 300 tætskrevne sider. Bind 1 rummer 19 sider med beskrivelser af alle træarterne.

Cypres og lærk trives fint sammen.

Rugbrødsarter eller nye, ukendte

De fleste skovejendomme har et fast udvalg af træarter som giver det meste af omsætningen – ”rugbrødsarterne”. Det er som regel rødgran og sitkagran blandt nåletræer, og bøg og eg blandt løvtræerne.

Men der er også behov for at være opmærksom på nye arter. Nogle af de nuværende arter falder måske væk på grund af sygdomme og skadedyr (sitkagran, ask, elm). Mange ser også et formål med at have flere varer på hylderne, så der kan afsættes træ uanset aktuelle vejr- og markedsforhold. Og der kan tjenes gode penge på specialprodukter.

Et varmere og tørrere klima sætter andre arter under pres, såsom rødgran og bøg. Det medfører behov for arter der trives ved højere temperaturer.

På den anden side skal man heller ikke have for mange specielle arter der komplicerer skovdriften og afsætningen. Derfor, samtidig med at man er åben over for nye muligheder skal man hurtigst muligt ”aflive” træarter der ikke giver fordele frem for de nuværende.

Tsuga

Tsuga heterophylla

Tsuga findes flere steder, både i blanding med andre arter og i større renbestande, og den trives godt. En bevoksning er kåret, og dens vækst svarer til rødgran bonitet 1.

Der er en god jordbundstilstand under tsuga, og nålene omsættes let. Den er hårdfør, og den bides nogle steder af vildtet.

Tsuga er velegnet til naturlig foryngelse og tåler skygge. Den sår sig gerne under nåletræer, men har også sået sig i en ung egebevoksning hvor den danner underskov.

Det er svært at sælge tømmer af tsuga fordi den er ikke særlig kendt i Danmark. Den er udbredt i Nordamerika, og her er der ikke problemer med afsætningen.

Vendelsø skriver at tsuga vokser hurtigt og er sund. Da dens ved er ret værdifuldt bør den dyrkes i større udstrækning, muligvis i blanding med douglas, sitka og grandis som den kan følges med i vækst.

Cypres

Chamaecyparis lawsoniana

Tilvæksten er moderat, og diameteren er ret lille i forhold til alderen. Cypres er ret let at dyrke, men kan skades af mus. Den bides moderat af vildtet, men større kulturer bør hegnes. Som ung kan den skades af snetryk.

Cypres vokser fint i blanding med bl.a. lærk. Stammen er meget bøjelig. I kraftig blæst giver stammen efter i vindstødene og rejser sig igen, og den kan være egnet på steder der er udsat i stormvejr, fx bakketoppe. Der er meget lidt råd i stammen.

Veddet er egnet til udvendig beklædning på huse. Cypres har betydeligt højere rumvægt end thuja (0,43 mod thujas 0,34), og cypres har meget bedre styrkeegenskaber end thuja. Markedet er svingende, men i øjeblikket er der rimeligt god afsætning.

Vendelsø skriver at væksten er langsommere end thuja, og der er tegn på at højdevæksten standser for tidligt. Den gnaves og bides af vildt og harer, og den fejtes. Den er meget udsat for snetryk, men har stor evne til at rette sig op igen.

Thuja

Under ekskursionen på Svenstrup så vi en bevoksning på op mod 40 m højde af Thuja plicata. Der er en kåret

bevoksning i Vesterskoven, F853, på 104 år.

Thuja kan nå anselige dimensioner. Styrkeegenskaberne ligger helt i bund blandt almindeligt anvendte danske skovtræer, men dens fordel er at den indeholder stoffer som gør den holdbar til udendørs anvendelser.

Mange træer er tykkere for neden. Det hænger sammen med en hulhed midt i stammen, men den går højst en meter op. For tiden er store dimensioner efterspurgt.

Thuja standishii

Den kommer fra Japan og findes enkelte steder i skovene. Den har tætte, fyldige nåle som giver bedre dækning som klippegrønt end andre arter af thuja. Væksten er langsom, så den har kun interesse til klippegrønt.

Cryptomeria

Cryptomeria japonica

Tilvæksten er udmærket, og den trives fint i blanding. Den er sårbar over for snetryk og isslag hvor grene kan brække af, men stammen retter sig op igen.

Vendelsøe skriver at den vokser godt og tåler normale vintre godt. Den bør dyrkes mere hvis der kan skaffes frø fra nordlige provenienser, fx Hokkaido i Japan.

Abies amabilis

Ved en højde af omkring 20 m går højdevæksten i stå, men diameter-

Tsuga sår sig villigt mange steder, her er den undervækst under eg.

væksten fortsætter, og den danner en bred, skålformet krone.

Grenene ligner nordmannsgran, den får ikke lus, men nålefastheden er ringere end nordmannsgran. Der er derfor ikke nogen grund til at plante den.

Nåletræarter som glider ud

Abies veitchii er forsøgt, men den angribes af ædelgranbarkbille og viklere og anvendes ikke mere.

Abies concolor går ud og anvendes heller ikke.

En række abies arter er forsøgt men uden succes: *A. sibirica*, *A. firma*, *A. arizonica*, *A. cephalonica*, *A. brachyphylla* (=homolepis), *A. balsamea*, *A. lowiana*.

Korealærk, sibirisk lærk og Thujopsis er forsøgt til vedproduktion, men de vokser langsomt. Thujopsis er fin til klip fordi over- og underside er ens.

sf

Cryptomeria trives fint i blanding, her med *Abies amabilis*.

Denne bevoksning stammer fra en juletræsbevoksning der senere overgik til klip. Gennem årene har der sået sig douglas, cypres, thuja, tsuga og sitkagran mellem nordmannsgranerne. Vedproduktionen har begrænset værdi, men den er nyttig ved at give dækning til råvildtet, da den står i et område med meget løvtræ.

Kastanje med bøg i Høed Skov.

Mindre kendte træarter på Svenstrup og i Vesterskoven

2. Løvtræer

Der er muligheder for nye løvtræarter, blandt andet som led i tilpasningen til et varmere klima.

Det kan være valnød, ægte kastanje, spidsløn og platan.

Valnød

Juglans regia (alm. valnød), *J. nigra* (sort valnød) og *J. cinerea* (grå valnød)

Valnød står hist og her i blanding med andre løvtræarter og trives fint. I en af bevoksningerne var der

flere grupper med selvforyngelse i dyb skygge, formentlig som følge af frøsætning i den varme sommer 2018.

Valnød vokser meget hurtigt som helt ung. Den var indbragt i en egekultur 5 år efter egne, og alligevel var valnøden noget større end egne.

Vendelsø skriver at i renbestand bliver sort valnød grovgrenet. I blanding med fuglekirsebær bliver sort valnød hurtigt overvokset, men i halvskygge får de en rank og smuk form. Ved passende hugst og opkvistning af fuglekirsebærerne forsøges det at holde valnøden i

vækst. Han anbefaler derfor at sort valnød dyrkes i blanding.

Grå valnød synes at vokse langsommere, men er vistnok den mest værdifulde valnøddeart.

Ægte kastanje

Castanea sativa

Der er to pæne bevoksninger, en i Høed Skov og en i Højbjerg Skov som netop er blevet kåret som F589.

Den er let at plante og vokser hurtigt. Den står flere steder i blanding, og det fungerer fint. Den ser heller ikke ud til at blive bidt af hjortevildtet.

Kastanje har sået sig selv efter den varme sommer 2018.

Ved af kastanje indbringer ret høje priser. Den vil i Vesterskoven blive brugt som afløser for asken, da den kan klare fugtig bund.

En svaghed er en tendens til ringskøre – en revne som følger en årring over omkring halvdelen af omkredsen. Det sås tydeligt både på et stød og på en stamme som var glemmt. Ringskøre reducerer mulig-

En svaghed ved kastanje er dens tendens til ringskøre der her ses i en efterladt stamme.

heden for anvendelse af veddet.

Kastanje sætter spiredygtige frø i varme somre. Ved rundturen i juni var der flere steder en del selvsåede træer, og det må skyldes sommeren 2018. Kastanjerne er eftertragtede af vildtet (og mennesker kan også få fornøjelse af kastanjer).

Læs mere om ægte kastanje i Skoven 5/19.

Fuglekirsebær

Prunus avium

Fuglekirsebær er sjældent en succes på Skjoldenæsholm. Den flækker nemt, grene kan knække af, og der træder harpiks ud.

Fuglekirsebær vokser meget hurtigt i starten, og hvis den står i blanding med andre løvtræarter kan de blive kvalt. Den har især været brugt som efterbedring i bøgefor-

En del uden succes

En del af de træarter der har været forsøgt er ikke slået igennem. Det kan skyldes at de er uegnede for danske forhold, men det kan også skyldes manglende kendskab til dyrkningsmetoder og de rette provenienser.

Der er på Svenstrup plantet mange forskellige arter i mange små bevoksninger, og det kan betyde at man ikke har været i stand til at passe alle bevoksninger optimalt. Det kan også være at jordbund og klima på Skjoldenæsholm ikke passer arterne, men at de kan trives andre steder.

nyngelser hvor huller er fyldt ud ti år efter anlæg af bøgekulturen.

Vendelsø skriver den vokser meget hurtigt og mest har været brugt som indblanding i andet løvtræ. Formen har ikke været særlig god, men hvis man finder bedre provenienser vil den kunne få stor økonomisk betydning i blanding med andre hurtigtvoksende løvtræer.

Lind

Tilia cordata

Lind findes hist og her som indblanding eller renbestand. Den fungerer fint som undervækst under eg. Den kan skæres ned hvis den bliver for stor og skyder så op igen. Den fejdes en del af vildtet, da stammen er bøjelig (og veddet er meget blødt).

Lind klarer sig fint i renbestand.

Lind har været indbragt i askemoser, og da asken faldt væk har de overtaget arealet.

Platan trives udmærket, her i blanding med lind.

Lind sætter sjældent spiredygtige frø i Danmark, og normalt kun i de luneste dele af landet. Det kræver tre nætter i træk med over 20 grader ("tropenat") for at pollen kan nå at vandre ned gennem griflen.

Lind har flere steder været indbragt som underplantning i askebevoksninger tyve år efter etablering af askene. Formålet var at øge bevoksningens samlede vedproduktion, da ask slipper ret meget lys igennem kronen.

Værdien af vedproduktionen har utvivlsomt været beskednen, men det har alligevel vist sig at være et godt valg. Askene er som bekendt gået ud de senere år, men lindene har taget over, så man i dag ikke ser hullerne efter askene.

Lind er skygetålende og kan stå i venteposition når den er i blanding med andre arter, men den reagerer hurtigt på ændrede lysforhold. Den kan beskæres gang på gang, også som ældre og skyder så igen. Derfor anvendes den meget i parker og alleer.

Vendelsø skriver at lind danner ganske velformede bevoksninger selvom den i ungdommen er ret busket og tveget. Han tror at bedre racer kan få betydning i blandingsbevoksninger. Den trives som undervækst under rene askebevoksninger og synes at kunne tåle den lave bund.

Platan

Platanus orientalis

Der findes en bevoksning af platan blandet med lind, og de ser ud til at trives sammen.

Platan bruges mange steder som vejtræ i byerne og har hurtig ungdomsvækst, men den kan skades i hårde vintre. Det kunne være interessant at afprøve den i skoven på beskyttede steder.

Vendelsø skriver om en kultur der blev startet under dårlige forhold med meget græs. Kulturen var bedst i de lavere dele. På den højere del blev der efterbedret med lind, og efterhånden som græsset blev kvalt kom platanen i vækst. Han mener platan kan give et fornuftigt udbytte i blanding med andre løvtræer på gode lokaliteter.

Spidsløn

Acer platanoides

Poul Norup har passet flere smukke bevoksninger af spidsløn. En væltede i 1999, og en anden findes stadig og ligger i Allindemagle Skov (som er solgt fra). Spidsløn trives godt og har højere tilvækst end ær.

Vendelsø mener at den vokser om muligt endnu hurtigere end ær, og dens øvrige forhold er ligesom ær. Den anvendte proveniens er ret grov, og han opfordrer til at skaffe bedre provenienser, fx fra Tyskland.

Tulipantræ

Liriodendron tulipifera

Den kommer fra Nordamerika. Den har et ret blødt ved og har derfor begrænset interesse. Blomsterne er gulgrønne, og den har ikke samme æstetiske værdi som fx magnolie.

Løvtræarter som glider ud

I Vesterskoven er der mindre forekomster af robinie, hestekastanje og

Valnød vokser meget hurtigt som helt ung. Disse træer er plantet for 5 år siden som efterbedring og er ved at overvokse egne i kulturen.

Valnød har sat frø i den varme sommer 2018 og har sået sig selv i større grupper i dyb skygge.

bævreasp, men de vil glide ud.

Tyrkisk eg og amerikansk ask (*Fraxinus americana*) er plantet, men erfaringerne er få. Vendelsø skriver at amerikansk ask vokser langsomt og er dårligt formet, men man vil prøve bedre racer.

Der er også få erfaringer med avnbøg, som dog kan blive interessant i et varmere klima. Vendelsø skriver at både vækst og form er ringe.

sf